

HON-ÉS NÉPISMERET

5. ÉVFOLYAM

Évi óraszám:36 óra, heti óraszám: 1óra

Készült az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet 2. sz. melléklete 2.2.05. „Hon- és népismeret az 5-8. évfolyam számára” alapján.

Bevezetés

Az 5. évfolyamon, kötelezően választható tárgyként megjelenő Hon- és népismeret bevezető részében az általános célok és feladatok fogalmazódnak meg. Az itt leírt megfogalmazás szerint a hon- és népismeret tartalmazza népünk kulturális örökségére leginkább jellemző sajátosságokat, nemzeti kultúránk nagy múltú elemeit, a magyar néphagyományt. Teret biztosít azoknak az élményszerű egyéni és közösségi tevékenységeknek, amelyek a család, az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megbecsüléséhez, velük való azonosuláshoz vezetnek. Segíti az egyéni, családi, közösségi, nemzeti azonosságtudat kialakítását. Megalopozza és áthatja a különböző műveltségi területeket.

Rendszerezett ismeretanyagként pedig lehetőséget teremt a magyar népi kultúra értékein keresztül a saját és a különböző kultúrák, a környezet értékeit megbecsülő és védő magatartás, illetve a szociális érzékenység kialakítására. A tanulók felfedezik, hogy a nemzedékeken át létrehozott közösségi hagyomány összeköti őket a múlttal és segít nekik eligazodni a jelenben. Felismerik, hogy az emberiség évezredek óta felhalmozódott tapasztalatai a legegyszerűbb és éppen ezért a legfontosabb mindennapi kérdésekre adott gyakorlati válaszok tárháza. Megértik a tanulók, hogy a néphagyomány az általános emberi értékek hordozója, ezért ismerete az általános műveltséghez is szükséges.

A tantárgy megalapozza a tanulók nemzeti önismeretét, a nemzettudatát, a tevékeny hazaszeretetet. Tudatosítja a tanulóknál, hogy először minden népnek a saját hagyományát, nemzeti értékeit kell megismernie, hogy azután másokét is, a nemzetiségek, a szomszéd és rokon népek, a világ többi népének kultúráját, az egyetemes értékeket, a köztük lévő kölcsönhatást is megérthesse. Ösztönöz a szűkebb és tágabb szülőföld, a magyar nyelvterület hagyományainak és történelmi emlékeinek felfedezésére, a még emlékezetből felidézhető, vagy a még élő néphagyományok gyűjtésére. Bővíti a tanulók művelődéstörténeti ismereteit, a hagyományőrzést, népi kultúránk, nemzeti értékeink megbecsülését. Értékrendjével hozzájárul a tanulók értelmi, érzelmi, etikai és esztétikai neveléséhez, a természettel való harmonikus kapcsolatuk kialakításához és a társadalomba való beilleszkedésükhöz. A tanítás során – pedagógiai és néprajzi szempontok szerint kiválasztott hon- és népismereti, néprajzi forrásanyagok felhasználásával –, minél több lehetőséget kell teremteni a néphagyományok élményszerű megismerésére. Törekedni kell a tanulók cselekvő és alkotó részvételére a tanulás során, hogy az érzékelésen, észlelésen, élményeken keresztül jussanak el az elvontabb ismeretekig, az összefüggések meglátásáig.

Tematikai egységek

A Nemzeti alaptanterv hon- és népismereti témaköreinek kidolgozása a **kerettantervben** hat tematikai egységben valósul meg. A közvetlen környezetből kiinduló, koncentrikus körökben bővülő ismeretek feldolgozása képezi a rendszerezés alapelvét. A családi környezet, majd a lakóhely megismerése után a hagyományos paraszti társadalom anyagi és szellemi kultúrájának feltárását, illetve a Kárpát-medencében élő etnikai csoportok, nemzetiségek bemutatását ismét a szülőföldhöz való visszatérés zárja le. Így a tanulók a saját környezetükhöz kapcsolva tudják összegezni a megszerzett ismereteket.

1.	Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az én világom A XIX-XX. század fordulóján jellemző hagyományos paraszti életmód megismerése, összevetése a jelenkor életmódbeli jellemzőivel.	Óra-keret: 3 óra
	Előzetes tudás	Alsó tagozatos olvasmányok a családról. 1. osztályos erkölcsstan. Családismeret, családtörténet.	
	Tantárgyi fejlesztési célok:	Ismeretek merítése családi történetekből, beszélgetésekből, néprajzi leírásokból, archív fotó- és filmanyagokból, a tanár történeteiből. A megszerzett ismeretek tágitják, és teljesebbé teszik a néhány emberöltővel korábbi időszakról alkotott képet. Körvonalazódik előttük a helyi társadalom tagoltsága, megismerik a közösség sokszínűségét, és az ebben rejlő gazdagságot	
2.	Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Találkozás a múlttal I. Élet a házban A paraszti ház és háztartás, a ház népe. Népi mesterségek. A XIX-XX. század fordulóján jellemző hagyományos paraszti életmód megismerése, összevetése a jelenkor életmódbeli jellemzőivel.	Óra-keret: 7 óra
	Előzetes tudás	Családtörténet, településtörténet.	
	Tantárgyi fejlesztési célok:	A hagyományos paraszti életmód fontosabb elemeiben felfedezik a természeti tényezők meghatározó szerepét, a környezeti feltételekhez való alkalmazkodást.	
3.	Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Találkozás a múlttal II. Élet a faluban A hétköznapiak rendje (táplálkozás, ruházat, életvitel). A XIX-XX. század fordulóján jellemző hagyományos paraszti életmód megismerése, összevetése a jelenkor életmódbeli jellemzőivel.	Óra-keret: 9 óra
	Előzetes tudás	A paraszti ház és háztartás, a ház népe. Népi mesterségek.	
	Tantárgyi fejlesztési célok:	A gazdálkodó élet főbb területeinek megismerésével kialakul a tanulóknál az ökonomikus szemlélet, a rendelkezésre álló természeti javak ésszerű felhasználása, az önellátás fontosságának belátása.	
4.	Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Jeles napok, ünnepi szokások a paraszti élet rendjében. Hagyományos és népi (vallási) ünnepeink eredete és szokásrendje. Társas munkák, közösségi alkalmak.	Óra-keret 9 óra
	Előzetes tudás	Az alsó tagozaton (énekeket, magyar nyelv és irodalom, környezetismeret órák), valamint a különböző műveltségi területeken előforduló hon- és népismereti tartalmak.	

	Tantárgyi fejlesztési célok	A tanulók megismerik a jeles napi, ünnepi szokásokat, az emberi élet fordulóihoz kapcsolódó népszokásokat, valamint a társas munkák (pl. szüret, kukoricafosztás) és más közösségi alkalmak (pl. vásár, búcsú) hagyományait és jelentőségüket a paraszti élet rendjében. Felismerik a hétköznapi és ünnepek váltakozását, ritmusát. Élményszerű, tevékenységközpontú, hagyományhű módon elsajátítják egy-egy ünnepkör, jeles nap köszöntő vagy színjátékszerű szokását, valamint a társas munkákhoz, közösségi alkalmakhoz kapcsolódó szokásokat, különös tekintettel a helyi hagyományokra.
5.	Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Magyarok a történelmi és a mai Magyarország területén. Néprajzi tájak, tájegységek és etnikai csoportok hon- és népismereti, néprajzi jellemzői a Kárpát-medencében és Moldvában. A hazánkban élő nemzetiségek és etnikai kisebbség.
	Előzetes tudás	Hon- és népismeret előző témái.
	Tantárgyi fejlesztési célok	A magyar néphagyomány sokszínűségének és közös vonásainak megismerése a tájegységek, etnikai csoportok hon- és népismereti, néprajzi jellemzőinek bemutatásával. A saját közösség megismerése által az identitástudat erősítése. A földrajzi környezet, a történelmi és a gazdasági tényezők hatásának felismerése a néphagyományok alakulására, konkrét táji példákon keresztül.
6.	Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Lakóhelyünk történelmének megismerése, kerületünk gazdaságának ismerete, lakóhelyünk híres szülöttei, híres lakói
	Előzetes tudás	Alsó tagozatos környezetismereti órán tanultak. Településtörténet.
	Tantárgyi fejlesztési célok	Kerületünk sokszínűségének megismerése a kerületi helytörténeti anyagok feldolgozásával. A saját közösség megismerése által az identitástudat erősítése.

A fejlesztés várt eredményei az évfolyam végén	A tanulók megismerik lakóhelyük, szülőföldjük természeti adottságait, hagyományos gazdasági tevékenységeit, néprajzi jellemzőit, történetének nevezetesebb eseményeit, jeles személyeit. A tanulási folyamatban kialakul az egyéni, családi, közösségi, nemzeti azonosságtudatuk. Általános képet kapnak a hagyományos gazdálkodó életmód fontosabb területeiről, a család felépítéséről, a családon belüli munkamegosztásról. A megszerzett ismeretek birtokában képesek lesznek értelmezni a más tantárgyakban felmerülő népismereti tartalmakat. Felfedezik a jeles napok, ünnepi szokások, az emberi élet fordulóihoz kapcsolódó népszokások, valamint a társas munkák, közösségi alkalmak hagyományainak jelentőségét, közösségmegtartó szerepüket a paraszti élet rendjében. Élményszerűen, hagyományhű módon elsajátítják egy-egy jeles nap, ünnepkör köszöntő vagy színjátékszerű szokását, valamint a társas munkák, közösségi alkalmak népszokásait és a hozzájuk kapcsolódó tevékenységeket.
---	---

	Megismerik a magyar nyelvterület földrajzi-néprajzi tájainak, tájegységeinek hon- és népismereti, néprajzi jellemzőit. Világossá válik a tanulók számára, hogyan függ össze egy táj természeti adottsága a gazdasági tevékenységekkel, a népi építészettel, hogyan élt harmonikus kapcsolatban az ember a természettel.
--	---

Összegzés

Az első négy témakör feldolgozása során a tanulók megismerik lakóhelyük, szülőföldjük természeti adottságait, hagyományos gazdasági tevékenységeit, néprajzi jellemzőit, történetének nevezetesebb eseményeit, jeles személyeit. A tanulási folyamatban kialakul az egyéni, családi, közösségi, nemzeti azonosságtudatuk. Általános képet kapnak a hagyományos gazdálkodó életmód fontosabb területeiről, a család felépítéséről, a családon belüli munkamegosztásról. A megszerzett ismeretek birtokában képesek lesznek értelmezni a más tantárgyakban felmerülő népismereti tartalmakat.

Az ötödik tematikai egység feldolgozásával a tanulók felfedezik a jeles napok, ünnepi szokások, az emberi élet fordulóihoz kapcsolódó népszokások, valamint a társas munkák, közösségi alkalmak hagyományainak jelentőségét, közösség megtartó szerepüket. Éléményszerűen, hagyományhű módon elsajátítják egy-egy jeles nap, ünnepkör köszöntő vagy színjátékszerű szokását, valamint a társas munkák, közösségi alkalmak népszokásait és a hozzájuk kapcsolódó tevékenységeket. A hatodik témakör során megismerik a magyar nyelvterület földrajzi-néprajzi tájainak, tájegységeinek, valamint szülőföldjük hon- és népismereti, néprajzi jellemzőit; a hazánkban élő nemzetiségeket és etnikai kisebbséget.

ÉRTÉKELÉS

A tantárgy bő lehetőséget ad osztályzattal való értékelésre. Egyrészt mérhető az órai aktivitás, másrészt rengeteg konkrét feladat lehetősége adódik a tantárgy keretén belül. Családfa készítése, a rokonság kutatása. Egy-egy jellegzetesen falusi tárgy használatának, kinézetének bemutatása. Csoportmunkában az év folyamán sorra kerülő ünnepkör bemutatása, eljátszása. Szintén csoportmunkában egy-egy magyarországi területtel kapcsolatos gyűjtőmunka alapján előadás és kiállítás készítése.